

*Czy doktorant szkoły doktorskiej ma obowiązek
realizowania praktyk zawodowych?*

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742, ze zm.; dalej: ustawa) nie nakłada na uczestników szkoły doktorskiej obowiązku odbycia praktyk zawodowych, ale dopuszcza możliwość zobowiązania doktorantów do ich realizowania w ramach programu kształcenia w szkole doktorskiej. Zgodnie bowiem z art. 201 ust. 5 ustawy program kształcenia może przewidywać odbywanie praktyk zawodowych w formie prowadzenia zajęć lub uczestniczenia w ich prowadzeniu, w wymiarze nieprzekraczającym 60 godzin dydaktycznych rocznie.

Należy zwrócić uwagę, że ustawodawca, po pierwsze pozostawił decyzję w przedmiocie praktyk zawodowych organom ustalającym program kształcenia, tj. senatowi albo radzie naukowej. W związku z powyższym program kształcenia może, ale nie musi przewidywać obowiązku odbywania praktyk zawodowych. Należy zauważyć, że źródłem obowiązku odbycia praktyk zawodowych nie może być jakikolwiek akt wewnętrzny, np. regulamin szkoły doktorskiej, lecz jedynie program kształcenia. Oczywiście może się zdarzyć, że inne akty wewnętrzne będą zawierać regulacje dotyczące praktyk zawodowych (np. regulamin praktyk zawodowych), jednakże akty te nie będą mogły stanowić wyłącznej podstawy obowiązku realizacji praktyk zawodowych. Jeśli program kształcenia nie przewiduje obowiązku odbycia praktyk zawodowych to takiego obowiązku nie ma (zob. Ł. Kierznowski, w: A. Jakubowski (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, 2023, kom. do art. 201, Nb 8).

Po drugie, ustawa dopuszcza dwie formy odbywania praktyk zawodowych, tj. prowadzenie zajęć lub uczestniczenie w ich prowadzeniu. Sposób realizacji tego obowiązku powinien zostać określony w programie kształcenia danej szkoły doktorskiej. Jeśli jednak sposób prowadzenia zajęć nie został określony to wówczas doktorant może realizować praktyki zawodowe w formie samodzielnego prowadzenia zajęć lub uczestniczenia w prowadzeniu zajęć np. z promotorem. Uczestnictwo w zajęciach może być bierne lub czynne. Jak zaważa M. Pyter „Wydaje się jednak, iż ze wszech miar zasadne jest, aby osoba kształcąca się w szkole doktorskiej, mogła odbyć praktyki w przewidzianej w programie formie. Forma z kolei powinna być dostosowana zarówno do dyscypliny, w jakiej kształci się doktorantów, jak również do potencjalnego charakteru pracy którą będą wykonywać po zakończeniu kształcenia.” (M. Pyter [w:] A. Balicki, M. Pyter, B. Zięba, Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, Warszawa 2021).

Po trzecie, ustawa reguluje maksymalny wymiar godzin dydaktycznych - 60 godzin dydaktycznych rocznie. Oczywiście program kształcenia może przewidywać niższy wymiar godzin dydaktycznych albo w ogóle nie przewidywać obowiązku odbywania praktyk zawodowych. Co istotne, nie jest możliwe zwiększenie liczby tych godzin nawet za zgodą kierownika szkoły doktorskiej, promotora oraz doktoranta. Jak wskazują M. Dorochowicz i A. Chojan „ (...) nie budzi wątpliwości, że za nadprogramowe godziny praktyk uczelnia zobowiązana jest doktorantowi zapłacić. Jeśli nie zawrze z doktorantem odpowiedniej umowy, pozostaje bezpodstawnie wzbogacona względem doktoranta, któremu służy wówczas rozszczenie o zapłatę, jednak uczelnia będzie wtedy zobowiązana także pokryć stosowne składki na ubezpieczenie społeczne. Podobnie jeżeli zawrze z doktorantem umowę nieodpłatną, ponieważ – co oczywiste – stanowiłaby ona obejście art. 201 ust. 5 PrSzkolWyżN, a zatem byłaby ona – stosownie do art. 58 § 1 KC – nieważna.” (M. Dorochowicz, A. Chojan [w:] W. Kiełbasiński, B. Pietrzyk-Tobiasz, M. W. Kuliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dla studenta i doktoranta – komentarz praktyczny. Komentarz. Linia orzecznicza, Warszawa 2024).

Z powyższego wynika, że choć ustawa nie nakłada na doktorantów obowiązku odbywania praktyk zawodowych, to obowiązek ten może istnieć w danej szkole doktorskiej. Warto wcześniej zapoznać się z programem kształcenia, gdyż tylko on może przewidywać obowiązek odbywania praktyk zawodowych. Należy podkreślić, że ustawa zobowiązuje podmioty prowadzące szkoły doktorskie do udostępnienia programu kształcenia nie później niż 5 miesięcy przed rozpoczęciem rekrutacji do szkoły doktorskiej (art. 200 ust. 3 ustawy). Ponadto uczelnie, instytuty PAN, instytuty badawcze oraz instytuty międzynarodowe mają obowiązek udostępnienia programu kształcenia w szkole doktorskiej w terminie 14 dni od dnia jego przyjęcia w Biuletynie Informacji Publicznej na swojej stronie podmiotowej (art. 358 ust. 2 pkt 3 ustawy).

AUTOR:

mgr Małgorzata Kuczera

Data publikacji artykułu:
29.03.2024